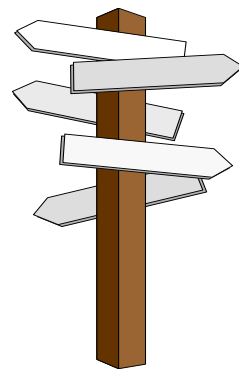

Útjelző

2004 MÁRCIUS

Az E.K.E. Bányási Osztályának ismertetője

IV. évf. 12. sz.

Jegyzetek a Szabadfalui Petőfi emlékmű megszületéséről

A budapesti Petőfi Társaság, a költő halálának félévszázados évfordulójára országos ünnepségsorozat rendezését kezdeményezte. Ezt Rátkay László országgyűlési képviselő a parlamentben is felvetette és a kormány támogatását elérte.

Temesváron az 1848/49. évi Honvédek Egyesületének 1899 július 17-i választmányi ülésén, Szmidá Lajos másodtitkár felolvassa ama javaslatot, mely szerint a Petőfi ünnepségek színhelye Szabadfalú határában legyen. Az időpont: 1899 július 30. (...)

Ezen indítványt elfogadták hozzáfűzve, hogy az ünnepély megrendezésében a Honvéd Egylet mellett részt vesznek még a Nemzeti Szövetség, a Temesvári Honvédszobor Bizottság és Szabadfalú lakossága.(...)

A Temesváron megjelenő és az eseményekről folyamatosan beszámoló Délmagyarországi Közlöny, 1899 július 23-i számában leközli az emlék-ünnepély szervezésében résztvevők listáját, az un. „százas rendezőbizottságot”. (...)

Az ünnepségen résztvevők – kb. 5.000 személy – Temesvár három pontján gyülekeztek, majd együtt indultak Szabadfalú felé. A Gyárvárosban találkoztak a '48-as honvédek, a Gyárvárosi Dal és Zene Egylet, a Katolikus Legényegylet és a fiatalság képviselői. A Belvárosban, a színház előtt jöttek össze az ifjúság és a Velocitas Kerékpáregylet tagjai, a józsefvárosiak pedig a Küttl-téren csatlakoztak a menethez. (...)

Az ünnepség Kölcsey himnuszával kezdődött, melyet az összes dalárda adott elő. Ezután Homolay Albert, Szabadfalú aljegyzője és Both Antal, az 1848-as Honvéd Egylet elnöke üdvözölte az egybegyűlteket. Az ünnepi beszédet Blaskovics Ferenc országgyűlési képviselő tartotta. (...)

A táblán a következő szöveg áll:

„E helyen állott 1849-ben Bem József honvédtábornagy főhadiszállása, melyben 1849 évi május 3-án Petőfi Sándor hazánk koszorús lantosa őrnagyi kinevezését kapta. E történelmi tények örök emlékéül és a magyar szabadságharc félévszázados évfordulója alkalmából állíttatott fel ez emléktábla 1899 év július hó 30-án közadakozásból.” (...)

Az emléktábla elhelyezése alatt született meg az ötlet, hogy a helyen ahol az áll, emeljenek fel egy nagyobb, díszesebb emlékművet Petőfi és a '48-as forradalom és szabadságharc emlékére, ama honvédszobor helyett amelyet a Honvédszobor Bizottság már tíz éve tervez emelni Temesváron. Így született meg a ma is álló emlékmű, melyet végül is 1913 május 25-én lepleztek le.

Pálkovács István

KIS HAVAS I.

A hegység magyar elnevezése nem épült be még a bánági magyarság köztudatába sem, mert viszonylag újabb keltető. Az 1894-ben kiadott Pallas Nagy Lexikonban, Muntye Miknek nevezik. Dr.Cirbusz Géza a Délvideki Kárpátgyűlés, Déli Kárpátok című értesítőjének 3. és 4. számában „A Czarku tetején” címmel jegyzett cikkében 1904-ben így említi: „Mi Vercsirova felől igyekeztünk a Czarku tetejére, ámbar Borlova felől az összekötő hátságáról is feljuthatni.” Ha a 94 éves Tunner Irén egyesületi társunkkal beszélünk a 30-as évek síélményeiről, ő ma is Muntye-nek hívja akárcsak annak idején. Valószínűleg az 1913-as magyar helynévhoznás alkalmával kapta a fenti nevet. Az alig 6 év utáni impériumváltás már nem tette lehetővé a magyar név elterjedését.

A Kis Havas a Déli Kárpátok nyugati peremén levő Szárkő hegytömb középső részét képezi. Tőle délkeletre a Suku patakon túl a Szárkő 2000 méter is meghaladó főgerince és a Călăianu mellékág magaslik ki a tájból. Északon és nyugaton alacsonyabb előhegységek helyezkednek el, melyeket a Sebes petek illetve a Temes folyó szegélyeznek. Nemcsak elhelyezkedésében de 1400-1800 méter szinten levő havasi legelőivel is középhegységnek számít.

Az elérhetőseget a Karansebes-Borlova Libegőállomás biztosítja (Valea Craiului) 25 kilométer hosszú műút. Személygépkocsival, autóbusszal idáig szokás jönni, itt a libegőállomásnál egész évben állandó szolgálat van. Terepjárával még 13 km-t mehetünk, az elején beton, majd kövezett szerpentin úton. Tervben van a műút javítása és meghosszabbítása, a tükanyarok kiszélesítése, hogy autóbusszal és személygépkocsival is fel lehessen jutni a síközpontig.

A Bella Vista menedékház 1935-ben

Létezik egy elképzelés, miszerint a Jigoria nyeregtől kiépítenének egy-egy elágazást a Kuntu meteoállomásig, a mostani földút nyomvonalán és egy összekötő utat Poiana Mărului felé a jelenlegi sárga sávval jelzett turista ösvény mentén, ami innen alig 2 km-re a Suku patak völgyében eléri az új köves utat. A beruházás finanszírozása érdekében, a Karansebes-Kis Havas 38 km-es útszakasz országos érdekeltégű besorolást kapott.

A gyors és kényelmes megközelítést a 3,5 km-es libegő segíti, mely Románia leghosszabb ilyen típusú építménye. Ha nincsen sok csomagunk, utazhatunk kettesben, mert a 35 perces ücsörgés így hamarabb eltelik. A szintkülönbség több mint 800 méter. Csak a síszezon alatt működtetik, 8-16 óra között.

Gyalog, öt irányból lehet megközelelni a síközpontot.

A vörös sávú jelzés Borló központjából indul. Kijutva a faluból elhagyjuk a műutat, letérünk balra a Sebeşel patak völgyébe. Másfél órás gyaloglás után jobbra térünk a Valea Rugii patak völgyébe, majd a két patak közötti gerincen folytatjuk utunkat. A gyalogút itt eltér az erdei úttól, rövidít. Az erdőből kiérve a Voinea kút mellett haladunk tovább. Innen már 45 perc alatt a síközpontban vagyunk. A megtett út szintkülönbsége 1000 méter és 4 órát vesz igénybe. Ez az út régi pásztorút, erre hivatkozik Dr.Czirbusz Géza is a fenti idézetben. Míg el nem készült a 60-as évek végén a műút és a libegő, a síelők is erre mentek fel. Teherhordásra szánt, vagy málhas lovakat béreltek.

A második gyalogút sokkal meredekebb, a libegő alatt kapaszkodik felfelé. Nincsen turistajelzése de az eltévedés kizárt. Két és fél óránkba telik a megtétele.

A harmadik gyalogút a libegőtől felfelé haladó kövezett út, ezen nagyon ritkán találunk alkalmi gépkocsira. Az út, ha hosszabb is, mivel nincsennek meredek részei, nem olyan fárasztó. Két órányi gyaloglás után a Jigoria nyeregben találkozunk a piros sávval jelzett, kissé meredekebb turistaösvénnyel, ezen rövidíthetünk. A kövesút megtétele körülbelül 3,5 óra.

A Brădişor menedékház 1935-ben

A negyedik út az előbb említett rövidítést jelentő turistaösvény, ez a Kuntu érintésével a Szárkőgerincről vezet a síközponthoz. A Jigoria nyeregben keresztezi a sárga sávval jelzett turistaösvényt, amely a libegőállomást Poiana Mărului-jal köti össze, így bármelyik irányból érünk ide, letérve a piros sávra, a síközpontba juthatunk. A teljes út időtartama a libegőállomástól 3, míg Poiana Mărului-tól 5,5 óra. Ha Poiana Mărului-ról a Suku völgyében (amit a Şuculeţ patakkal való egyesülés előtt Olteana-nak hívnak) indulunk a Jigoria nyereg felé, itt körülbelül 3 év múlva utunk egy mesterséges tó partján fog elhaladni. Tervben van ugyanis egy vízgyűjtőtágítást építése a Borobaii sziklás szorosban. Itt is egy régi pásztorút nyomvonalain épült ki a mai kövezett út.

Az ötödik út a kék sávú, Poiana Mărului-t a Scorilo Kövei-nek érintésével a Kis Havas-i síközponttal összekötő ösvény. Ez, a helyenként meredek út (900 méter a szintkülönbség) 4,5 óra menetidőt igényel. Jelenleg tanulmányozzák egy új síközpont megépítését a Scorilo Kövei mellett, melyet egy új libegő kötne össze Poiana Mărului-jal. A terv már a rendszer-váltás előtt létezett, most ismét elővették.

Az impériumváltást megelőző időkben a Kis Havas magaslati legelőjén, ahol ma a síközpont van, még nem voltak épületek. Turisztikai jellegű épületek és nyaralók azonban, a hegy lábánál, Poiana Mărului-on már a XIX. század végén megjelentek.

Az első épület a Kis Havas közelében, mely a turistákat volt hivatott szolgálni, az a Kuntu patak forrása mellett, 1904-ben épített menedékház volt. A kőalapra épített faház már 1903-ban zsindelettel alá került, csak a belső munkálatok és a berendezése maradt a következő évre. A tél folyamán ajtóit, ablakait tokostól ellopták, a behajtott állatok mindent lepiszkoltak. A DVKE felhárborodását olvashatjuk a fent említett értesítőben, mivel ennek szándékaival. A menedékházat a Karánsebesi Közbirtokosság végül is befejezte, ők voltak az itt levő erdők és legelők fő tulajdonosai. A továbbiakban sem volt állandóan lakva. A 30-as években létrehozott meteorológiai állomás alkalmazottjainak lett első lakóhelye. Ma is áll de már nincsen használatban.

A Kis Havas első épületét a karánsebesi hegyivadászoknak építettek 1921-ben, néhány év múlva épült a tisztállománynak is egy komfortosabb épület. Az első turistaházat a „Bella Vista”-t 1934-ben Miklósi Cornel a Temesvári Műszaki Egyetem tanára és a Villamosművek igazgatója építtette vállalatja és a városháza tisztviselőinek pihentetése céljából. Emlékét Temesváron két mellszobra is őrzi. Ez a turistaház villanyvilágításával, meleg vízzel ellátott fürdőszobáival, perzsaszőnyegekkel, a nappaliban levő zongorájával és a személyzet szolgálatkészségével, a komfortos szállodákkal is felvette a versenyt. Ezt újabb turistaházak követték, melyek közül a „Central”-t említem meg amelyik vendéglőjével, a 80 helyes elszállásolási kapacitásával és egyéb szolgáltatásaival, az üdülő valódi központjává vált.

1936-ban fenyőrönkökből építettek egy 25 méter magas keresztet, a 150 éven át szolgálatot teljesítő 13. Karánsebesi Román Határőrezred és az ország kiteljesítésére fordított törekvések tiszteletére.

A július 12-én (vasárnap) tartott felszentelés hatalmas népünnepélyé vált melyen 2.500 személy vett részt. A nagy tömeget az akkor még üzemben lévő Balta Sărată-Cuntu keskenyvágányú vasúton szállították Borlőig, az urak fiákeren és gépkocsin érkeztek. A Szörény megyei főhatóságok, a görög-keleti egyház, a hadsereg, a karánsebesi, a lugosi és a temesvári polgármesteri hivatalok mellett, a turizmus képviselői is jelen voltak. A kormányt a turizmus akkori első embere, az O.N.T. vezérigazgatója, Emanoil Bucuța képviselte, aki beszédében kiemelte, hogy a Kis Havas Románia legjobban felszerelt síközpontja. Az EKE Bánsági Osztályát néhai titkárnk, Somolik Töhötöm képviselte, aki rövid felszólalásában üdvözölte az eseményt.

A Kis Havas egy-két év alatt a bánsági természetbarátok és a téli sportokat kedvelők kedvenc helyévé vált. Osztályunk síelői is nagy számban, sűrűn megfordultak itt, erről képek is maradtak ránk Tunner Irén jóvoltából. Az ugyancsak 1934-ben létesült és Karánsebesen működő Bánsági Turista Klubnak nagy szerepe volt a síközpont felfuttatásában, a hegyimentő-szolgálat létesítésében, a turistajelzések elkészítésében, Karánsebes és vidékének turistaövezetté való nyilvánításában, ami az ideutazóknak 50%-os utazási kedvezményt jelentett. Ők építették 1937-ben a Jigoria nyeregben a Dacia menedékházat, mely a háború után leégett. A síközpontban épült egy kis ortodox fatemplom is, ahol ma két fiatal szerzetes teljesít szolgálatot.

G.Szabó László

Bánsági EKE-sek a Bella Vista menedékház előtt 1946-ban

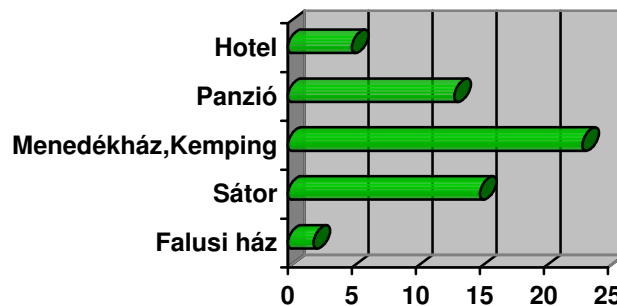
2003 október 1. és 2004 március 31. közötti EKE túrák, kirándulások és rendezvények

2003 október 4	Hegyitúra	Colțan – Dognácskai hegygerinc	Túravezető Illés Mihály	11	résztevő
2004 január 2 – 4	Magashegyi túra	Szárkőhavas – Cuntu – Szárkőcsúcs	Túravezető Balázs István	4	résztevő
2004 január 13	Videovetítés	1. A Duna forrásvidékétől Ulm-ig 2. Ópusztaszer	Előadó Ohánovics Miklós	15	résztevő
2004 január 27	Videovetítés	Az 1985-ös román Himalája-expedicció	Előadó G.Szabó László	16	résztevő
2004 február 6 – 8	Magashegyi túra	Szárkőhavas – Cuntu – Szárkőcsúcs	Túravezető Balázs István	8	résztevő
2004 február 24	Videovetítés	1. A Duna Ulm-tól, Passau-ig 2. Szentföldi barangolások	Előadó Ohánovics Miklós	15	résztevő
2004 február 27	Vetített bemutató	Az Erdélyi Kárpát Egyesület Bánsági Osztályának internetes honlapja	Előadó Illés Mihály	17	résztevő
2004 március 13	Kerékpártúra	A temesvári és Temesvár környéki '48-as emlékhelyek végiglátogatása	Túravezető G.Szabó László	4	résztevő

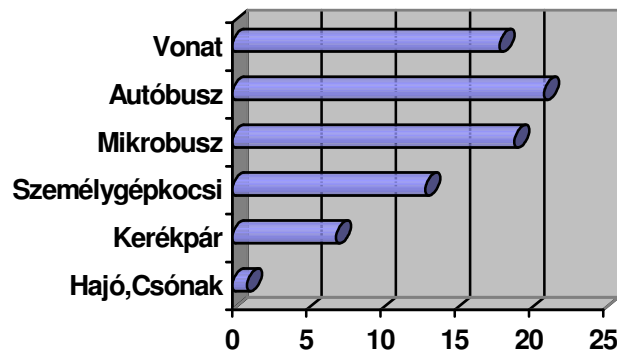
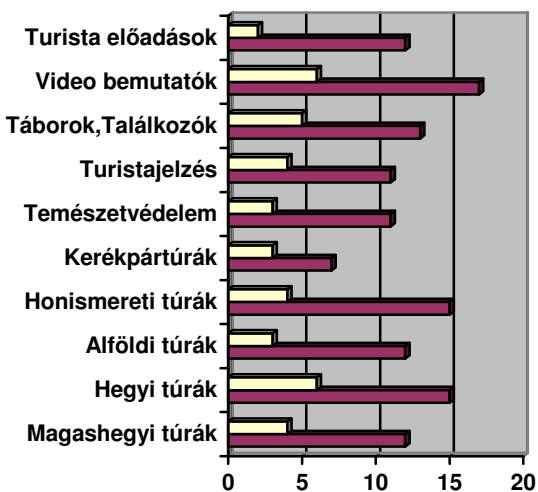
Tagságunk akarata

A téli hónapok folyamán – kihasználva, hogy többször is video-vetítéses előadásokra gyűlt egybe társaságunk – kérdőíves közvéleménykutatást bonyolítottunk le. Választ összesen 25-en adtak, ez közel 72 százaléka, az őszi közgyűlésünk utáni rostálás nyomán, 35 főre zsugorodott tagságunk létszámának.

Elsősorban az érdekelt bennünket, hogy miként oszlanak meg az opciók a különböző tevékenységek és túratípusok között. Megállapíthatjuk, hogy viszonylagos kiegyensúlyozottság jellemzi ezt a kívánságlistát, egyedül a kerékpártúrák iránti csekély érdeklődés a meglepő. Az viszont, hogy a szervezési munkában a tagságnak csak átlagosan 1/3-a venne részt (világos oszloppal az alábbi grafikonon), normálisnak tekinthető.

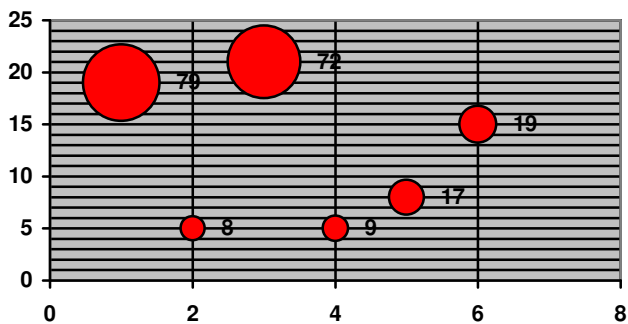

Ezek után a leginkább kedvelt szállítástechnológiák és szálláshelyek felől kérdeztünk. Mindkét esetben elmondható, hogy tagságunk a bakancsos turistákhoz leginkább méltó – ésszerű és a helyzetnek leginkább megfelelő – közösségre és megfelelő áron igénybe vehető megoldásokat részesíti előnyben.

A tervezett kirándulások időtartamára vonatkozóan a következő variánsokat vetettük fel: 1 = hétfői egynapos; 2 = hétközi egynapos; 3 = hétfői kétnapos; 4 = hétközi kétnapos; 5 = három-, négynapos; 6 = egyhetes; valamint 7 = kéthetes. A különböző óhajok eloszlását az alábbi grafikonban összesítettük. Értelmezéséhez a következő példa adhat támpontot: hétfői kétnapos (3-as függőleges) túrákon, 21 válaszoló tagtársunk, összesen 72 alkalommal venne szívesen részt egy év leforgása alatt.

Az eddigiek alapján, akár fel is állíthatjuk egy bánzági EKE-tag robotképét. Mindenféle gyalogtúrát kedvel, szereti a honismereti kirándulásokat és szívesen elidőz a turisztikai témájú előadásokon is. Csupán az „extrém” szállítástechnológiáktól idegenkedik (mint a kerékpár vagy a csónak), ellenben nem szándékozik távolmaradni közérdekű természetvédelmi vagy turistajelzést felújító munkáktól. Sátorban, menedék- és kempingházban, esetleg panzióban érzi legjobban magát, utazáshoz pedig autóbuszt, vonatot és mikrobuszt használ.

Megkérdeztük még, hogy az egyesületünk által bíróságilag visszanyert bogsámbányai 0,5 hektár földterületet, miképpen lehetne hasznosítani a birtokbahelyezés után. Az erre kapott válaszok alapján, legtöbben egy táborozóhely kialakításában látják a legjobb és időben legközelebbi lehetőséget, távlati tervként pedig sokan számolnak egy menedékház felépítésével. Komoly támogatottságnak örvend a terület elcserélésének gondolata, egy turisztikailag jobb fekvésű doméniumra, de a tulajdon eladás útján való értékesítését csak kevesen szívelelik.

Végezetül azt is véleményeztük, hogy ki milyen úton képzelni el az egyesület anyagi hátterének biztosítását. Toronymagasan (kétharmados többséggel) a pályázatok útján és szponzorizálás által megszerezhető támogatások vezetnek és csak mérsékelt (25 %-os) pártfogásban részesül a tagsági díjak növelésének ötlete. Újdonságánál fogva, a jövedelmek adójából származó 1 % begyűjtése, egyelőre épphogy csak felmerült.

Illés Mihály

Útjelző – Az Erdélyi Kárpát Egyesület Bánzági Osztályának negyedévenként megjelenő ismertetője * Szerkeszti: Illés Mihály *
www.ekeban.home.ro e - mail: utjelzo@ekeban.ro